

РОЗДІЛ VI

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

УДК: 378.81-13[811.1/.9]

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2021-74-1-161-168>

Баланаєва Оксана Василівна,

кандидат філологічних наук

(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Маріуполь)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0102-0911>

Дзевицька Лариса Сергіївна,

кандидат педагогічних наук

(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9093-7635>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В ДИСТАНЦІЙНОМУ РЕЖИМІ

Статтю присвячено визначенню ролі сучасних технологій підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти. Досліджено питання використання інформаційно-комунікативних технологій на заняттях та описано методи формування професійної комунікативної компетентності. Дистанційну освіту розглянуто як одну з найбільш популярних форм навчання під час організації освітнього процесу в сучасних умовах. Особливу увагу приділено засобам, які застосовуються під час такої форми навчання і вимагають комплексного опрацювання.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні технології; елементи дистанційного навчання; програмно-технічні засоби; професійна комунікативна компетентність.

Постановка проблеми. У системі вищої освіти актуальним напрямом стає впровадження інформаційно-комунікативних технологій для підготовки фахівців різних профілів і рівнів. Завдяки сучасним комп'ютерним технологіям педагог має можливість більш доступно, переконливо, інформаційно насичено та цікаво подати необхідний матеріал. Дистанційна форма навчання передбачає широке використання комп'ютерних засобів як під час викладення матеріалу, так і на етапі контролю знань. Слід зазначити, що на сьогодні дистанційна освіта довела свою значущість і затребуваність. Застосування дистанційних технологій у закладах освіти, до того ж і в закладах вищої освіти (далі – ЗВО), ставить завдання з пошуку нових підходів, методів і засобів для організації процесу навчання.

© Баланаєва Оксана Василівна,
Дзевицька Лариса Сергіївна, 2021

Навчання в дистанційному режимі є однією з форм безперервної освіти, метою якого є реалізація права людини на освіту та отримання інформації. Поняття «технології дистанційного навчання» та особливості організації освітнього процесу детально описано в наказі МОН «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013 № 466 [1].

Необхідність запровадження технологій дистанційного навчання в систему вищої освіти України зумовлено також потребою відповідності міжнародним стандартам, що вимагає пошуків інноваційних підходів до підготовки студентів. Організація навчання в дистанційному режимі як проблема педагогічної теорії і практики знайшла своє відображення в Указі Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про Національну програму інформатизації» (2001), «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007), а також у Положенні про дистанційне навчання (2013) та Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні (2000).

На відміну від традиційного навчання, дистанційне базується на самостійній роботі, яка повинна бути забезпечена системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної дисципліни.

Дослідженню проблеми технологій дистанційного навчання присвятили свої праці такі вчені, як Р. Говард, А. Кей, В. Кухаренко, Р. Мейзон, С. Ніппер, В. Олійник, О. Собаєва, П. Стефаненко; концептуальні теорії дистанційної освіти розглядали такі науковці: Б. Шуневич, А. Хуторський, О. Петерс, О. Сімсон, Є. Полат, Б. Робінсон та інші.

Незважаючи на те, що самостійна робота студента є завжди важливою частиною освітнього процесу в закладі вищої освіти і використовується в усіх видах навчання (поряд з лекціями, лабораторними, практичними заняттями та консультаціями), у технологіях дистанційного навчання вона відіграє особливу роль.

Якість самостійної роботи значною мірою обумовлює загальну якість навчання, що неможливе без діалогу між викладачем і студентами, без зворотного зв'язку. Якщо в очному навчанні можливість спілкування визначено формою організації навчального процесу, то в дистанційному – необхідно здійснювати за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій, які можна розподілити на два типи: онлайн і офлайн.

Онлайн-технології забезпечують обмін інформацією в режимі реального часу, їхня ефективність особливо висока під час організації мережевих семінарських занять і групових консультацій.

До офлайнових технологій належать: електронна пошта, розсилки і телеконференції. Під час використання таких технологій отримані дані зберігаються на комп'ютері адресата і користувач може переглянути їх у зручний для нього час. На відміну від онлайн-технологій, офлайн-технології менш вимогливі до ресурсів комп'ютера і пропускну здатності ліній зв'язку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нині різноманітні дистанційні технології надзвичайно популярні й затребувані. Це, звичайно ж, пояснюється їх доступністю незалежно від місцезнаходження студента і ЗВО, що є безперечною перевагою навчання в дистанційному режимі. Академічну мобільність у повному обсязі реалізувати складно, але за допомогою сучасних технологій цілком реально сформулювати ключові компетентності, зокрема комунікативну, для підготовки фахівця в певній галузі [3, с. 91]. Саме комунікація в сучасних умовах розвитку суспільства є важливим складником професійної діяльності конкурентоспроможного спеціаліста. Такий фахівець повинен уміти продемонструвати свої знання, показати професіоналізм, довести правильність власних поглядів та ідей. Динамічність сучасного життя вимагає вміння грамотно представляти результати своєї діяльності як у письмовій, так і в усній формах мовлення. Комунікативна компетентність розглядається як здатність особи транслювати комунікативні уміння в процесі

міжособистісної взаємодії з іншими людьми [4, с. 107; 5, с. 2] та готовність до адекватного та ефективного використання набутих знань у безпосередній професійній діяльності [6, с. 73; 7, с. 44]. До складників комунікативної компетентності належать лінгвістична, мовленнєва, соціокультурна та навчально-пізнавальна компетентності.

Формуванню названих компетентностей сприяють технології дистанційного навчання, які постійно розвиваються і модернізуються, знаходяться у пошуку найбільш оптимальних шляхів взаємодії здобувача освіти з викладачем.

З кожним днем зростає кількість ЗВО в Україні, які використовують навчання в дистанційному форматі, також збільшується і кількість спеціальностей за такою формою. За інформацією Міністерства освіти і науки України, нині у світі налічується більше семи мільйонів студентів, які здобувають освіту дистанційно. Провідні українські ЗВО ставляться до дистанційної форми навчання з деякою обережністю, але водночас і з ентузіазмом: тепер таку можливість пропонують дев'ять ЗВО, проте не за всіма спеціальностями. Перевагою дистанційної освіти є те, що таке навчання можна розпочати одразу після школи (для отримання ступеня бакалавра) і вже маючи освіту (для отримання ступеня магістра або заради другого диплома). ЗВО, які не в змозі сьогодні надати можливість навчання на відстані, все ж таки застосовують деякі його елементи. Наразі Національний університет «Києво-Могилянська академія» завдяки фундаційним коштам готує великий грантовий проєкт дистанційного безкоштовного навчання українських студентів у професорів провідних американських університетів.

Формування цілей (постановка завдання). Мета статті полягає у формуванні та підборі засобів комунікативної компетентності студентів під час підготовки в системі дистанційного навчання та обґрунтування можливих шляхів їх впровадження в освітньо-педагогічний простір, а також дослідження методів і засобів, які використовуються для організації освітнього процесу під час дистанційної форми роботи.

Виклад основного матеріалу. Популярність використання мультимедійних комп'ютерних програм створює об'єктивні передумови для вдосконалення технологій дистанційного навчання, які набувають значного розвитку в багатьох країнах світу (Великій Британії, Іспанії, Німеччині, Норвегії, США, Канаді, Японії та ін.).

Сучасні комп'ютерні телекомунікації здатні забезпечити передачу знань і доступ до безлічі джерел, що містять навчальну інформацію, нарівні з традиційними засобами навчання, а іноді й набагато ефективніше. Нові електронні технології, доступні через інтернет-мережу, не тільки сприяють активному залученню студентів до освітнього процесу, а й дають змогу керувати цим процесом, на відміну від більшості традиційних навчальних середовищ.

На сьогодні існує безліч різних систем дистанційного навчання. Проте з усього різноманіття більшістю закладів освіти України за вдалий інтерфейс та зручність у використанні обрано систему Moodle.

Система дистанційного навчання Moodle призначена для організації онлайн-навчання в мережевому середовищі з використанням інтернет-технологій.

Програмний комплекс Moodle є спеціалізованою системою управління навчальним процесом (Learning management system, LMS). Ця система належить до програмного забезпечення, що вільно розповсюджується, та водночас допомагає знизити фінансові витрати. Як наслідок, дистанційна освіта у ЗВО стає значно дешевше від традиційної освіти.

Також елементи дистанційного навчання відрізняються демократичністю, оскільки люди різних вікових груп, рівня освіти та соціального становища мають змогу навчатися у ЗВО.

Система Moodle передбачає різноманіття методик онлайн-навчання, завдяки комбінуванню яких можна налагодити ефективне навчання в освітній організації. Крім того,

інтерфейс системи зрозумілий для різновікової аудиторії та користувачів з будь-яким рівнем підготовки, що забезпечує включення в роботу з перших хвилин реєстрації на сайті.

Важливою перевагою системи Moodle є те, що викладач самостійно створює курс, ураховуючи специфіку дисципліни викладання і приділяючи увагу необхідним компонентам.

Наприклад, для курсу з дисципліни «Теорія держави та права» невід'ємними (як і для багатьох інших курсів) є лекції та семінарські заняття, проте не менш важливим є модуль «Словник», який дає змогу викладачеві укласти перелік професійної лексики. Постійне поповнення вказаного модулю фаховим вокабуляром, розробка вправ на пошук еквівалентів, дефініцій та термінологічних дублетів допоможе сформувати лінгвістичну та навчально-пізнавальну компетентності.

Завдання можуть бути переглянуті в різних форматах. «Словник» також дозволяє викладачеві експортувати записи з одного глосарію в інший у межах одного курсу. Крім того, можна автоматично створювати посилання на ці записи в межах курсу.

До переваг системи Moodle належить можливість проведення перевірочних робіт, тестування, результати яких автоматично потрапляють в електронні журнали.

Питання тесту можуть бути різних типів: закритої форми (множинний вибір), з вибором «правильно / неправильно», на відповідність, із прописуванням короткої текстової відповіді, а також числових або обчислювальних формул. Усі запитання зберігаються в базі даних з можливістю подальшого використання в цьому ж курсі (або в інших).

Статистика щодо всіх спроб пройти те чи інше тестування доступна викладачеві в короткому і докладному варіанті. До того ж викладач може самостійно налаштувати варіант проведення випробування під час внесення необхідної інформації для тесту. Для формування соціокультурної та мовленнєвої компетентностей необхідно розробляти тестові завдання так, щоб у запропонованих варіантах відповідей містилася додаткова інформація щодо суті питання, вживалися поширені, складні речення. Завдяки завданням з багатоваріантним запитанням та вкладеними відповідями студенти мають можливість розширити свій словниковий запас, повторити професійно орієнтовану лексику, продемонструвати знання та розуміння сугі новітньої фахової інформації.

Для формування лінгвістичної та навчально-пізнавальної компетентностей пропонуються завдання на пошук помилок у документі. Такий вид роботи спонукає здобувача вищої освіти повторити нормативну граматику, яка охоплює основні правила морфології та синтаксису, і дає змогу правильно розуміти текст. Указані завдання дозволяють поступово ускладнювати навчальний матеріал, що згодом допомагає студенту перейти до більш творчих видів діяльності, наприклад підготовки письмового або усного повідомлення на професійно орієнтовану тему (виступ, анотація, резюме тощо).

Однак у ході вивчення можливостей дистанційного навчання в програмному комплексі Moodle було виявлено недолік, який притаманний усім системам дистанційного навчання: усупереч наявності контролю відвідуваності, важко проконтролювати, чи сам здобувач, якого навчають, користувався системою або це зробив хтось інший за його логіном та паролем. У зв'язку з цим постає питання щодо онлайн-визначення особистості студента під час роботи з системою. Для розв'язання цієї проблеми рекомендується проводити контрольне онлайн-опитування. Форма спілкування «особа з особою» залишається актуальною в процесі навчання у дистанційному режимі [8, с. 67]. Під час такої форми роботи перевіряється вміння студента висловити власні думки та його готовність до застосування знань у професійній сфері. Підготовка відеороликів з метою висвітлення того чи іншого питання семінарського заняття дасть змогу оцінити риторичні навички здобувача та поступово формувати в нього мовленнєву компетентність. Серед різних моделей навчання – пасивної, активної та інтерактивної – саме остання розглядається як найбільш ефективна для формування комунікативної компетентності. Взаємодія всіх учасників освітнього

процесу сприяє розвитку мовленнєвих навичок та вмінню слухати й розуміти співрозмовника.

Важливим аспектом навчання в дистанційному форматі є контрольні заходи. В освітньому процесі контроль полягає в перевірці процесу й результату як теоретичного, так і практичного засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу. Через відсутність безпосереднього контакту студента й викладача в дистанційному навчанні оцінка отриманих знань і навичок набуває особливого значення.

У системі технологій дистанційного навчання використовуються різні види контролю, але для формування комунікативної компетентності найбільш ефективним є проведення заліків та іспитів в усній формі під час онлайн-спілкування з викладачем (у режимі відеоконференції).

Основна перевага технології дистанційного навчання – гнучкість, що дозволяє студенту самостійно обирати час занять і визначати їх інтенсивність, перебуваючи при цьому в контакті з викладачем.

Дистанційні форми навчання надають також широкі можливості для розробки навчальних програм, орієнтованих на активізацію пізнавальної діяльності студентів і формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

Діяльності викладача відведено значне місце в технологіях дистанційного навчання. Його завдання полягає у створенні умов для найбільш повного «занурення» студентів в освітнє середовище, у формуванні навичок самостійного пізнання і забезпечення інтелектуального зростання, готовності до вирішення нестандартних завдань і ситуацій. Викладач повинен сприяти активізації пізнавальної діяльності студентів.

Провідне значення для практичної роботи викладача мають рівні активізації пізнавальної діяльності студентів як характеристика процесу викладання. Найважливіше завдання викладача в процесі управління пізнавальною діяльністю – формування у студента мотивації до самостійного пошуку, обробки та сприйняття нової інформації, її використання. Увагу здобувача освіти у ЗВО необхідно сконцентрувати на самостійному навчанні.

Саме індивідуалізація навчання з розвитком навичок самостійності (самостійності в широкому сенсі, включаючи самоврядування, самоконтроль, самооцінку, самоорганізацію, самомотивацію, впевненість у собі, самореалізацію та ін.) є основоположним освітнім принципом дистанційної технології.

Головним у діяльності викладача є створення мотиваційного налаштування, підготовка навчально-методичного забезпечення, здійснення безпосереднього керівництва та управління самостійною роботою кожного студента з навчальним матеріалом. Для необхідного мотиваційного настрою студентів викладач насамперед повинен розкрити (виявити, обґрунтувати, класифікувати) цілі вивчення дисципліни, показати необхідність, корисність, значимість оволодіння певним складом спеціальних знань та умінь. Щоб гарантувати результативне впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес передусім необхідно забезпечити відповідний рівень комунікативної компетентності викладачів ЗВО. Зрозуміло, що викладач не зможе створити умови для формування визначеної компетентності студентів і, відповідно, результативного навчального процесу, якщо сам не буде фахівцем у цій галузі.

Продуктивний розвиток комунікативної компетентності викладачів ЗВО в середовищі дистанційного навчання залежить від повноти реалізації необхідних педагогічних умов:

- організаційних: регламентують організаційно-управлінські вимоги до структури освітнього середовища закладу вищої освіти й правила взаємодії в ньому;
- методичних: визначають цілі і завдання впровадження дистанційної підтримки навчання в освітній процес;
- практичних: містять рекомендації для викладачів щодо способів і методів результативного використання можливостей дистанційного навчання для різного рівня

готовності суб'єктів освітнього процесу та різного рівня підготовки електронних навчальних матеріалів;

- мотиваційних: реалізують заходи, необхідні для підвищення мотивації викладачів як потенційних учасників середовища дистанційної підтримки навчання.

Результатом розвитку комунікативної компетентності викладача є набуті знання, вміння і досвід у вирішенні таких педагогічних завдань:

- забезпечення доступності до навчальних матеріалів і дотримання безперервності доступу;

- варіювання та адаптація навчального матеріалу залежно від пізнавальних здібностей студента;

- формування спрямованості вивчення матеріалу залежно від реакції студента.

З огляду на зазначене вище можемо стверджувати, що викладач має змогу розширити свої можливості, а саме:

- формувати освітній процес в інформаційному полі навчання в дистанційному режимі;

- організовувати інтерактивне спілкування, використовуючи мережеві технології;

- забезпечувати безперервність освітнього процесу (постійну доступність матеріалу);

- урахувати пізнавальні можливості студентів;

- здійснювати ефективну підтримку традицій науково-педагогічних шкіл;

- ефективно реалізовувати елементи «зворотного зв'язку».

Висновки. В умовах навчання за дистанційною технологією студенти мають доступ до різних джерел інформації, саме тому важливо допомогти кожному з них сформувати освітню базу, найбільш відповідну їхнім індивідуальним особливостям. Таким чином, значущими є рання диференціація навчання, пов'язана з традиційними освітніми структурами, і вихід на індивідуальне навчання із застосуванням методів дистанційного доступу до освітніх програм.

До засобів навчання, що використовуються в технології дистанційного навчання, належать:

- принтерний підручник, який розрахований на самостійне навчання і містить, крім методичних матеріалів, глосарій, науковий огляд навчального матеріалу, перелік умінь і вправи з алгоритмічного заучування;

- відеолекція, що подає навчальний матеріал у динаміці та з використанням слухового і зорового каналів сприйняття інформації, а також аудіолекція, яка посилює засвоєння матеріалу завдяки емоційному впливові на слухача (оглядове навчання);

- активні семінари у вигляді дискусій, «круглих столів», рольових ігор, ділових ігор тощо, які імітують різні професійні ситуації та передбачають активне використання знань і вмінь кожним здобувачем освіти;

- проблемні лекції, які сприяють розвитку пізнавальної активності студентів;

- контрольні роботи (письмові та усні);

- стандартні тести до кожного розділу у вигляді запитань, що охоплюють весь навчальний матеріал розділу дисципліни з альтернативною формою вибору відповідей;

- комп'ютерні навчальні програми й тести з навчальної дисципліни або її частини, що визначають рівень знань студентів з кожної дидактичної одиниці та дають студенту й викладачеві цілісну картину знань у певній галузі.

За допомогою навчальних комп'ютерних програм відбувається тренування різних умінь, а отже індивідуальне засвоєння певних алгоритмів дій. Узагальнюючи все сказане вище, зазначимо, що подальший розвиток систем дистанційного навчання передбачає забезпечення максимальної інтерактивності. Навчання тільки тоді стає повноцінним, коли досягається імітація реального спілкування з викладачем – саме цього і слід прагнути.

Необхідно використовувати поєднання різних типів електронних комунікацій, що дає змогу компенсувати недолік особистого контакту завдяки віртуальному спілкуванню.

Однак застосування тільки технологій дистанційного навчання в освітньому процесі позбавляє студентів можливості живого спілкування з педагогом та одне з одним, що не сприяє формуванню необхідної комунікативної компетентності. Одним із способів вирішення такої проблеми може стати змішане навчання, тобто виправдане і гармонійне поєднання очних і дистанційних технологій навчання. Таке поєднання допоможе зберегти переваги та усунути недоліки тих чи інших технологій.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ МОН від 25.04.2013 № 466 (із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства освіти і науки № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015, № 1115 від 08.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 21.01.2021).
2. Sujit Kumar Basak, Marguerite Wotto and Paul. Belanger E-learning, M-learning and D-learning: Conceptual definition and comparative analysis. *E-learning and Digital Media*. 2018. Vol. 15 (4). P. 191–216. URL: <file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/Basak-Wotto-Belanger-2018-1.pdf> (дата звернення: 19.01.2021).
3. Вторнікова Ю. С. Комунікативна компетентність у структурі ключових компетентностей громадян Європи. *Витоки педагогічної майстерності* : збірник наукових праць. Полтава, 2011. С. 88–94.
4. Черезова І. О. Комунікативна компетентність як інтегральна якість особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 1. Т. 1. Херсон, 2014. С. 103–107.
5. Lynn David Tarvin. Communicative Competence: Its Definition, Connection to Teaching, and Relationship with Interactional Competence. 2015. URL: https://www.researchgate.net/publication/283711223_Communicative_Compentence_Its_Definition_Connection_to_Teaching_and_Relationship_with_Interactional_Compentence (дата звернення: 14.01.2021).
6. Гавриляк Л. С. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. *Scientific journal «ΛΟΓΟΣ. The art of scientific mind»*. No 3. April, 2019. С. 70–73. URL: <file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/158%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-283-1-10-20190910.pdf> (дата звернення: 11.01.2021).
7. Галицька М. М. Складові комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2 (10). С. 39–48. URL: https://e-learning.kubg.edu.ua/mod_folder/content (дата звернення: 15.01.2021).
8. Open and distance learning. Trends, policy and strategy considerations. UNESCO, 2002. Paris, 2003. 94 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128463> (дата звернення: 14.01.2021).

References

1. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia : nakaz MON vid 25.04.2013 № 466 (iz zminamy, vnesenymy zghidno z nakazamy Ministerstva osvity i nauky № 660 vid 01.06.2013, № 761 vid 14.07.2015, № 1115 vid 08.09.2020) [Order of the Ministry of Education and Science dated 25.04.2013 № 466 «On approval of the Regulations on distance education» (as amended in accordance with the Orders of the Ministry of Education and Science № 660 dated 01.06.2013, № 761 dated 14.07.2015, № 1115 dated 08.09.2020)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (data zvernennia: 21.01.2021) [in Ukrainian].
2. Sujit Kumar Basak, Marguerite Wotto and Paul. Belanger E-learning, M-learning and D-learning: Conceptual definition and comparative analysis. *E-learning and Digital Media*. 2018. Vol. 15 (4). P. 191–216. URL: <file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/Basak-Wotto-Belanger-2018-1.pdf> (data zvernennia: 19.01.2021).
3. Vtornikova, Yu. S. (2011). Komunikatyvna kompetentnist u strukturi kliuchovykh kompetentnostei hromadian Yevropy. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti* : zbirnyk naukovykh prats [Communicative competence in the structure of key competencies of European citizens. Origins of pedagogical skills: a collection of scientific works]. Poltava. S. 88–94 [in Ukrainian].
4. Cherezova, I. O. (2014). Komunikatyvna kompetentnist yak intehralna yakist osobystosti. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu* [Communicative competence as an integral quality of personality. *Scientific Bulletin of Kherson State University*]. Vyp. 1. T. 1. Kherson. S. 103–107 [in Ukrainian].
5. Lynn David Tarvin Communicative Competence: Its Definition, Connection to Teaching, and Relationship with Interactional Competence. 2015.

URL: https://www.researchgate.net/publication/283711223_Communicative_Competence_Its_Definition_Connection_to_Teaching_and_Relationship_with_Interactional_Competence (data zverennia: 14.01.2021).

6. Havryliak, L. S. (2019). Komunikatyvna kompetentnist yak skladova profesiinoi pidhotovky suchasnoho fakhivtsia [Communicative competence as a component of professional training of a modern specialist]. *Scientific journal «ΛΟΓΟΣ. The art of scientific mind»*. No 3. April. S. 70–73. URL: <file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/158%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-283-1-10-20190910.pdf> (data zvernennia: 11.01.2021) [in Ukrainian].

7. Halytska, M. M. (2003). Skladovi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv. *Osvitlohichnyi dyskurs* [Components of communicative competence of students of higher educational institutions. *Educational discourse*]. No 2 (10). S. 39–48. URL: https://e-learning.kubg.edu.ua/mod_folder/content (data zvernennia: 15.01.2021) [in Ukrainian].

8. Open and distance learning. Trends, policy and strategy considerations. UNESCO, 2002. Paris, 2003. 94 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128463> (data zvernennia: 14.01.2021).

Balanaieva Oksana,

PhD in Philology

(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Mariupol)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0102-0911>

Dzevytska Larysa,

PhD in Pedagogics

(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9093-7635>

FORMATION OF FUTURE SPECIALISTS PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PROCESS OF THE DISTANCE EDUCATION

The article deals with defining the role of modern technologies in training future specialists in the system of higher education. The article explores the use of information and communication technologies in the classroom and describes the means of forming professional communicative competence. Distance education is considered to be one of the most popular in the organization of educational process in modern conditions. Particular attention in the article is paid to the tools that are used during this form of education; they require comprehensive development. The training different skills and thus individual mastering of different actions algorithms are realized by educational computer programs. Further development of distance education systems involves ensuring maximum interactivity. Studying becomes complete only when the imitation of real communication with the teacher is achieved. The teacher's activity is given a significant place in distance education technologies. The task of a teacher is to promote the fullest immersion of students into the educational environment, the formation of independent cognition skills and intellectual growth, readiness to solve non-standard tasks and situations. The teacher should promote the activation of students' cognitive activity. It is necessary to use different types of electronic communications combinations, which allow to compensate for the lack of personal contact through virtual communication. However, the use of only distance education technologies in the academic process deprives students of the opportunity to communicate live with the teacher and with each other, which does not contribute to the formation of the necessary communicative competence. One of the ways to solve this problem can be blended learning, i.e. a justified and harmonious combination of face-to-face and distance education technologies. This combination will preserve the advantages and eliminate the disadvantages of certain technologies.

Key words: *information and communication technologies; distance education; software and hardware; professional communicative competence.*

Надійшла до редколегії 26.01.2021